

TÜRK YURDU

AĞUSTOS 2019 • YIL 108 • SAYI 384 • FİYATI 15 TL

*AYLARDAN AĞUSTOS, GÜNLERDEN CUMA,
GÜN DOĞMADAN EVVEL İKLİM-İ RUM'A,
BOZKURLAR ORDUSU GEÇTİ HÜCUMA...*

*YENİ BİR ŞEVK İLE GÜRLEDİ GÖKLER...
YA ALLAH!... BİSMİLLAH!... ALLAHUEKBER!..*

ZAFER AYI AĞUSTOS
DİL İLE DÜŞÜNCE İLİŞKİSİ
DOĞA, BİLİM VE METAFİZİK

MİLLÎ İRADE BEYANI: MALAZGİRT VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBELERİ

Mustafa TURAN *

En kadim tarihlerden bugüne kadar Türk milletinin tarihinde savaşlar her zaman ilk sırada yer almıştır. Başka bir ifade ile Türklerin savaşmadığı bir dönem neredeyse yok gibidir. Bu savaşların ayrıntılı tasnifine girişmesek bile genel olarak Türk tarihinde savaşların iki amaca matuf olduklarını görmekteyiz:

1. Yurt edinme ve hâkimiyet için yapılan savaşlar.
2. Vatan kurtarmak ve var olmak için yapılan savaşlar.

Amaç ne olursa olsun yapılan savaşların büyük bir kısmı "mevzi muharebeler", diğer bir kısmı da "meydan muharebeleri"dir. Literatürde vuku bulmuş bir savaşın büyüklüğünü ve önemini vurgulamak kastıyla birçok mevzi savaşının, meydan savaşı olarak nitelendirilmiş olduğunu görmekteyiz. (Çanakkale Meydan Muharebesi¹, Sakarya Meydan Muharebesi² gibi.) Öncelikle savaşın cereyan ettiği alanın geniş olması, o savaşın bir meydan muharebesi olduğu anlamına gelmeyeceği gibi nihai neticeyi veren bir savaş olup olmadığına da bakılması gerekmektedir.

Türkçede "meydan" kelimesi/kavramı çok çeşitli anlamlar taşımaktadır. Temel anlamı olan "geniş ve ortada, göz önündeki alan"dan hareketle "meydan" kelimesine farklı anlamlar yüklenmiştir. "Köy meydanı, er meydanı, ok meydanı, at meydanı, söz meydanı, meydan okumak, meydan dayağı, meydan korkusu, meydan sazi, meydan sinisi" örneklerinde olduğu gibi deyimlerde genişlik-büyüklik anlamı olmakla birlikte daha ziyade göz önünde/aleni ve neticenin itiraza mahal bırakmayacak derecede gerçek ve müşahhas olması anlamı vardır. "Er meydanı"; kahramanlığın, cesaretin, güç ve yeteneğin gösterilmesi/gösterildiği yer demektir. Güreş müsabaka-

larında cazgırın güreşleri başlatırken söylediği "iki yiğit çıktı meydana, ikisi de bir birinden merdane..." tekerlemesiyle denilmek istenen bu karşılaşmanın herkesin gözü önünde yapıldığı ve neticenin de herkesin müşahitliğiyle ilan edileceğidir. Güreşçiler de bütün güçlerini ortaya koyarlar ve neticede kazanırlar veya kaybederler. "Meydan muharebesi" tabirine gelince; milletin bütün gücünü, varını yoğunu ortaya koyduğu, kazandığı takdirde amacına ulaşacağı; kaybetmesi hâlinde ise akibetinin hayırlı olmayacağı, hatta her şeyini kaybedebileceği savaşlardır. Meydan muharebesi, esasında bir imha savaşıdır. Bir devlet/millet için savaşın kendi topraklarında cereyan edip etmemesinin de netice üzerinde müessir olduğunu belirtmemiz gerekmektedir. Bu girişten sonra Türk tarihinde vuku bulmuş Malazgirt, Miryakefalın ve Başkomutanlık Meydan muharebelerinin anlamı ve tarihî değerleri üzerinde durabiliriz.

Anadolu'nun fethi, genellikle 1071 Malazgirt Zaferi'yle başlatılır. Bu görüş doğru olmakla birlikte bu tarihten önce Anadolu'nun fethine yönelik teşebbüslere bakılırsa 700 yıl süren bir fetih hareketini düşünmemiz gerekmektedir. Orta Asya'dan kopup gelen Türk boylarının (Hunlar, Sabarlar, Avarlar, Bulgarlar, Hazarlar, Peçenekler, Oğuzlar ve Kıpçaklar), bir yandan İtil boyu, Hazar Denizi'nin Kuzeyi, Kafkasya, Karadeniz'in kuzeyindeki ovalar, Tuna boyları ve Balkanları ele geçirirken bir yandan da Azerbaycan ve Anadolu'ya akınlar yaptıklarını görmekteyiz. Hunların 359, 373, 396 ve 398 yıllarında Azerbaycan ve Anadolu'ya girdikleri bilinmektedir. Daha sonra Sabarlar, 516 yılında Anadolu'ya girmiş ve burayı yağmalamışlardır. Hazarlar da 629 yılında Güney Kafkasya ve Azerbaycan'ı ele geçirmişlerdir. Anadolu, 7. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar Emevi ve

Abbasiler Dönemi'nde İslam ordularının gaza hasası hâline gelmiştir. 661'de Emevi Devleti'ni kuran Muâviye, ülkede siyasi istikrarı sağladıktan sonra ordularını Bizans hâkimiyetindeki Anadolu'ya göndermiştir. Anadolu'ya yapılan seferlerin ana hedefi, Bizans'ın başşehri İstanbul'u ele geçirmektir. Kara ve deniz yoluyla gelen İslam kuvvetleri, 669 yılında ilk İstanbul kuşatmasını gerçekleştirmiştir. Abbasiler devrinde Bizans'a karşı düzenlenen seferlerin en büyüğü, Halife Mu'tasım zamanında 838 yılında gerçekleştirilmiştir. Büyük bir ordu ile Anadolu'ya giren Mu'tasım, Ankara üzerinden o zaman Anadolu'nun en büyük şehirlerinden biri olan Ammûriye'yi³ ele geçirmiştir. Mu'tasım'dan sonra Anadolu'ya daha birçok sefer yapılmışsa da Bizans cephesindeki askerî harekâtın hızını kaybettiği görülmektedir.

11. yüzyılda ise Selçukluların Horasan üzerinden Anadolu'ya akınları başlamıştır. 1016 yılında Çağrı Bey, 3000 Oğuz atlısı ile Doğu Anadolu'ya kadar uzanan bir keşif seferinde bulunmuştur. Ok ve yay kullanan uzun saçlı Oğuz atlıları, bölge insanlarını şaşkına çevirmişti. Çağrı Bey'in Anadolu'ya yaptığı bu sefer, Anadolu'yu vatan edinme emelini kamçılamıştır. Nitekim müstakbel vatan Anadolu yolunun açılması, bu seferden sonra mümkün olacaktır. Çağrı Bey'in bu keşif seferinden sonra 1040 yılında Tuğrul ve Çağrı Beyler kumandasındaki Türkmen ordusunun Gazneli ordusu karşısında kazandığı *Dandanakana Zaferi*'nden sonra Ön Asya ve Anadolu'nun yolu Oğuz Türklerine açılmıştır. Bu zaferin üzerinden çok zaman geçmeden 1048 yılında Bizanslıların *Pasinler*'de Selçuklulara mağlup olmasından sonra Türkmen obaları dalgalar hâlinde Anadolu'ya girmeye başlamıştır. 1048'de Erzurum, 1057'de Malatya, 1059'da Sivas, 1064'te Kars ve Antakya, 1067'de Kayseri, Niksar ve Konya, 1068'de Ammûriye Türk kuvvetlerinin eline geçmiştir. Bu gelişmeler üzerine Bizans İmparatoru Romanos Diogenes, büyük bir ordu ile harekete geçmiştir.

26 Ağustos 1071'de, 200 bin kişilik Bizans ordusu ile Sultan Alp Arslan'ın yaklaşık 40-50 bin kişilik ordusu, *Malazgirt Ovası*'nda karşılaşmıştır. Gerçekleşen Meydan Muharebesi'nde, Bizanslılar ağır bir yenilgiye uğramış; ordunun büyük bir kısmı kılıçtan geçirilmiş; İmparator ve çok sayıda komutan esir alınmıştır.

Bizans İmparatorluğu'nun bu hezimetini, Avrupa'da büyük bir şaşkınlık yaratmış ve 1096 yılında Avrupa'dan Anadolu'ya doğru Haçlı Seferleri başlamıştır. Haçlı Seferleri'ne karşı da amansız bir mücadele verilmiş ve Türklerin Anadolu'yu yurt edin-

meleri engellenememiştir. Haçlı Seferleri'ne rağmen Türkmen süvarileri Akdeniz ve Boğazlara kadar fetihlerde bulunacak ve fethettikleri toprakları vatan edineceklerdir. Nitekim Anadolu'da Saltuklu (1072-1202), Mengüçüklü (1080-1227), Dânişmendli (1080-1178), Dilmaçoğulları (1085-1192), Çubukoğulları (1085-1112), Yıvaloğulları (1098-1183), Ahlatşahlar (1100-1207) ve Artuklu (1102-1202) Beyliklerinin kurulduğunu görmekteyiz. Anlaşılabileceği gibi bir asırlık zamanda Türk hâkimiyetinin sağlanması, Malazgirt'te kazanılan zaferin neticesinde mümkün olmuştur. Bu arada 1176 yılında Bizans İmparatoru Manuel Komnenos ile Sultan II. Kılıçaslan arasında vuku bulan *Miryokefalon Meydan Muharebesi*⁴ de Türklerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Bu zafer ile Anadolu, artık Anavatan hâline gelecek ve bu tarihlerden sonra Avrupa'ya yapılacak fetihlerde merkez üs olacaktır.

1353'te Gelibolu Yarımadası'ndaki Çimpe Kalesi'nin ele geçirilmesinden sonra Avrupa Kıtası'nda başlayan fetihler, 1683'teki Viyana Muhasarası'na kadar devam etmiştir. Avrupa'da oluşan haçlı birliğine karşı ağır bir yenilgi alan ve Viyana seddini aşamayan Osmanlı Devleti, 1699'da imzaladığı Karlofça Antlaşması'ndan sonra Avrupa'dan çekilmek zorunda kalacaktır. Bu tarihlerden I. Dünya Harbi'ne kadar peş peşe girdiği savaşlarda yenilen Osmanlı Devleti, üç kıta üzerindeki hâkimiyetini kaybettiği gibi Osmanlı toplumunu da bir arada tutamamış; Hristiyan unsurların çıkardıkları isyanlarla da uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu tarihlerden sonra girilen savaşların artık fetih amacı taşımadığı, yurt edinme ve hâkimiyet için yapılmadığı, devleti/vatanı kurtarmak ve millet olarak var olmak için yapılan savaşlar olduğu görülecektir.

1814-15'te Viyana Kongresi'nde bir araya gelen sanayileşmiş, sömürgeci devletler, burada kendi aralarındaki meseleleri hallettikten sonra Osmanlı Devleti'nin parçalanması ve paylaşılmasına girişmişlerdir. Viyana Kongresi'nde, Rus Çarı Aleksandr Nikola'nın dillendirdiği "Şark Meselesi" Avrupa devletlerinin meşru politik amacı hâline gelmiştir. Buna göre özetle "Türkler Avrupa'dan ve hatta Anadolu'dan atılmalıdır.". Avrupa devletlerinin, Viyana Kongresi'nden sonra Osmanlı Devleti'nin paylaşılması amacıyla mütemadiyen anlaşmalar yaptıklarını, ittifaklar kurduklarını görmekteyiz. Nihayetinde İngiltere'nin başını çektiği İtilaf Devletleri bloku, Almanya'nın başını çektiği İttifak Devletleri bloku ortaya çıkmış ve I. Dünya Harbi başlamıştır. Osmanlı Devleti de Almanya'nın/İttifak Devletleri'nin

yanında savaşa katılmak zorunda kalmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale cephesinde savaşan Türk askerleri için söylediği "İstiklalleri için şehâmetle dövüşüyorlar..." sözünden de anlaşılacağı gibi savaş boyunca verilen mücadelenin de vatanı kurtarmak ve istiklal için yapıldığını belirtmeliyiz. Cihan Harbi göstermiştir ki, devlet yıkılıyor olsa da millet direnmekten vazgeçmemiştir. Çanakkale'den Sarıkamış'a, Yemen'den Galiçya'ya namüsaît şartlarda düvel-i muazzamaya karşı verilen mücadelelerde devletin bütün yükü, Türk milletinin omuzlarına yüklenmiştir. Dört yıl süren savaşta, bütün cephelerde büyük kahramanlıklar ve destanlarla dolu başarılar varsa da sonunda Osmanlı Devleti kaybetmiştir. 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak savaş-tan çekilen Osmanlı, aslında tarih sahnesinden çekiliyordu. Mütarekeden hemen sonra Anadolu işgal edilmeye başlanmıştır.

Mütarekeden kısa bir süre sonra, 18 Ocak 1919'da toplanan Paris Konferansı'nda, Osmanlı Devleti tasfiye edilirken Asya'da yeni kurulacak bir Türk devletinin nasıl bir statüde olacağı ve tahayyül edilen Ermeni, Kürt, Mezopotamya, Suriye ve Hicaz devletlerine dair meseleler görüşülmeye başlanmıştır. Müzakerelerin ve alınacak kararların I. Dünya Harbi sırasında yapılan ve Türkiye'yi; Fransa, İngiltere, Rusya ve İtalya arasında paylaşan gizli anlaşmalarda alınan kararlar esasında gerçekleşeceği anlaşılıyordu. Şark Meselesi, savaş yoluyla büyük ölçüde halledilmişti. Geriye savaş sırasında taslağı hazırlanmış olan siyasi haritanın sınırlarını çizmek kalıyordu.

Mütareke sonrası işgaller ve Paris Konferansı'ndaki gelişmeleri dikkatle takip eden Türkler, galip devletlerin emperyal hesapları uğruna Türk milletine Anadolu'da da hayat hakkı tanımayacaklarını görüyor ve kurtuluş çareleri arıyordu. Ordusu terhis edilmiş, tersanelerine girilmiş, silahı ve cephanesi teslim alınmış bir devletin artık yapabileceği hiçbir şey kalmamıştır.

Yeniden ordu kurmak ve millî iradeyi harekete geçirmek lazımdı. 15 Mayıs 1919'da İzmir, Yunanlar tarafından işgal edilmiş; 16 Mayıs'ta İstanbul'dan hareket eden Mustafa Kemal Paşa da 19 Mayıs'ta Samsun'a ulaşmıştır. Samsun'dan Amasya'ya geçen Mustafa Kemal Paşa, 21-22 Haziran 1919 tarihinde meşhur Amasya Tamimi'ni yayımlamıştır. Tamim'de, vatanın bütünlüğü ve milletin istiklalinin tehlikede olduğu belirtildikten sonra istiklalin yine milletin azim ve kararıyla kurtarılacağı ifade edilmek suretiyle mücadelenin en başında millî irade beyanında

bulunulmuştur.

Amasya'dan Erzurum'a gelen Mustafa Kemal Paşa, 23 Temmuz 1919'da burada toplanan Kongre'ye katılmıştır. Kongre'de alınan ve daha sonra Sivas'ta son şekli verilen kararlar da vatanın kurtarılması ve millî varlığın (bizatihi milletin) var olma ve yaşama hakkının kabul ettirilmesine matuf kararlardır:

1. Millî hudutlar içinde vatan bir bütündür. Ayrılmaz.

2. Kuvâ-yı Milliye'yi âmil ve İrade-i Milliye'yi hâkim kılmak esastır.

4 Eylül 1919 tarihinde Sivas Kongresi toplanmış, akabinde 23 Nisan 1920 tarihinde de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmıştır. Sivas Kongresi sırasında hazırlanan bir metin olarak Misak-ı Millî (Millî Yemin), son Osmanlı Mebusan Meclisinde, 28 Ocak 1920 tarihinde kabul ve 17 Şubat 1920 tarihinde de dünyaya ilan edilmiştir. Türk vatanının sınırlarını ve bu sınırlar üzerinde millî ve bağımsız bir Türk devleti kurulması hususunda temel prensipleri gösteren bir irade beyanı olarak Misak-ı Millî, aynı zamanda hukuki zeminde millî iradenin temsili ve mücadelenin ana hatlarını belirlemiştir. Ancak kahir bir güçle Anadolu'da Türk milletinin hâkimiyetini ve varlığını tamamen ortadan kaldırmak isteyen galip devletlerin 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalattıkları Sèvres Antlaşması'na göre Anadolu'da "manda sistemi" esasında yeni statüko kurulacak; Anadolu parçalanacaktı. Anadolu'da yaşayan Ermenilerin, Rumların, Kürtlerin ve hatta Türklerin büyük bir devletin veya devletlerin himayesinde devlet kurmaları planlanmıştır.

Mevcut şartlara bakılmaksızın Misak-ı Millî'nin gerçekleştirilmesi için alınan bütün kararların fiilen kabul ettirilmesi şarttı. Bunun için önce kuvâ-yı milliye birlikleri, sonra yeniden kurulan düzenli ordu, askerî/fiilî mücadeleye başlamıştır. I. ve II. İnönü Muharebeleri ve Sakarya Muharebesi ile elde edilen başarılar, bağımsızlık inancını kuvvetlendirmiştir. Ancak Sakarya Zaferi'yle millî gayenin gerçekleşmesinin mümkün olamayacağını gören Mustafa Kemal Paşa ve mücadele arkadaşları, eksiklerin tamamlanması ve kesin bir galibiyetin sağlanabilmesi için bir yıl kadar daha beklemişler ve büyük bir meydan muharebesine hazırlanmışlardır.

26 Ağustos sabahı Türk topçusunun ateşiyle başlayan *Başkomutanlık Meydan Muharebesi*, planlandığı gibi bir imha savaşı olacaktı. Nitekim düşmanın kaçmasına fırsat verilmemiş, Yunan ordusunun büyük bir kısmı Dumlupınar'da imha edilmiştir. 30 Ağustos 1922 tarihinde Başkomutan olarak bizzat

kendisinin sevk ve idare ettiği meydan muharebesinde Mustafa Kemal Paşa, 1 Eylül 1922'de birliğine "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emrini vermiştir. Savaşın sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın ifadesiyle "Düşmanın bakiyyetü's-suyufu (kılıç artığı) dahi kâmilen imha edilmiş...", Yunan Başkomutanı General Trikopis de 2 Eylül 1922 tarihinde esir alınmıştır.

Millî irade, Dumlupınar'da kazanılan bu zaferle vatanı kurtarmayı ve bu coğrafyada yaşayacağını fiilen kabul ettirmiştir. İngilizler, Türk kuvvetlerine karşı Müttefikler tarafından beraberce bazı tedbirler almayı düşünmüşlerse de Fransa ve İtalya buna iltifat etmemiştir. Neticede yeni bir savaşı göze alamayan Müttefik Devletler, 23 Eylül 1922'de mütareke teklifinde bulunmuşlardır.

Mudanya Mütarekesi'nden sonra 20 Kasım 1922'de Lozan'da toplanan barış konferansında Osmanlı Devleti'nin tasfiyesi hukuken gerçekleştirilecektir. Ancak Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile kazanılan büyük zafer, amaçlandığı gibi Misak-ı Millî sınırları üzerinde bağımsız bir Türk devletinin hayat bulabilmesi için yeterli bir gerekçe olarak görülme istenmeyecektir. Uzun ve meşakkatli müza-

kerelerden sonra 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır. Lozan Barış Antlaşması, Türk milletinin ana vatanında bağımsız yaşamak emeliyle verdiği mücadelenin bütün devletlerce tasdiki anlamına gelen şerefli bir antlaşmadır.

Sonuç olarak; Türk milletinin vatan yapmak kasıtlı giriştiği Malazgirt Meydan Muharebesi ve kazanılan zafer ile Anadolu'nun kapıları açılmış; Miryokefalon Meydan Muharebesi ve kazanılan zafer ile de Anadolu Anavatan yapılmıştır. 11. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar kesintisiz Türk hâkimiyetinin hüküm sürdüğü Anadolu/Türkiye, I. Dünya Harbi'nin kaybedilmesinden sonra işgal ve istilaya maruz kalmıştır. Türk milleti, işgalleri ve kendisi için tasarlanan geleceğin esaret olacağını görmüş; zillet altında yaşamaktansa "Ya istiklal ya ölüm!" inancıyla er meydanına çıkmaya ve yeniden savaşa karar vermiştir. Bu mücadele, fetih için değil mübarek vatanı kurtarmak ve milletin varlığını devam ettirmek için verilmiştir. Bu itibarla Anadolu'yu vatan yapmak arzusuyla kazanılan Malazgirt Zaferi, Türk tarihi açısından nasıl bir önemi haiz ise 30 Ağustos'ta kazanılan Başkomutanlık Meydan Muharebesi de anavatanla ilelebet yaşama arzusunun bir tezahürü olarak Türk milletinin bir irade beyanıdır.

* Prof. Dr. AHBV Üniversitesi, Edebiyat Fak., Tarih Böl.

- 1 Çanakkale harpleriyle ilgili "Çanakkale Meydan Muharebesi" denilmesi doğru bir adlandırma değildir. 1915'te Çanakkale cephesinde vuku bulan savaşlarda çok sayıda şehit verildiği doğrudur. Ancak birçok eserde ifade edildiği gibi "200.000 şehit verildi." denilmesi de doğru değildir. Çanakkale'deki mücadelenin büyüklüğünü ve zor bir savaş olduğunu ihsas için rakamların abartıldığını görmekteyiz. 200.000 rakamı şehit, yaralı ve kayıpların toplam sayısı olarak verilebilir. Ancak sadece şehitlerin sayısı olarak verilmesi, o günkü şartlar ve imkânlar açısından da mümkün gözükmemektedir. I. Dünya Harbi çıkınca Osmanlı Devleti'nin seferberlik ilan ederek silahaltına aldığı insan sayısının yanı sıra altı cephede verilen mücadele de göz önünde bulundurulmalıdır. Birçok resmî kaynağa istinaden 50-70 bin arasında şehit verildiği ifadesi daha gerçekçidir. Kaldı ki Çanakkale savaşlarında düvel-i muazzamanın kahir gücüne karşı bu kadar şehit verilmiş olması, Çanakkale'deki mücadeleyi hafifletmez; küçültmez bilakis daha da büyük ve muhteşem bir mücadele verildiğini gösterir. Çanakkale'deki mücadele, Cihan Harbi'nde cephelerden sadece birinde gerçekleşmiş; nihai netice üzerinde müessir olmuş bir cephe savaşı, mevzi savaşıdır.
- 2 Sakarya Savaşı'yla ilgili "Sakarya Meydan Muharebesi" denilmesi de doğru bir adlandırma değildir. Millî Mücadele döneminde, 1921'de Batı Cephesi'nde vuku bulan Sakarya Savaşı, 22 gün-22 gece aralıksız devam eden ve I. Dünya Harbi galibi olan devletlerin kahir gücüne karşı verilen büyük ve muhteşem bir mücadeledir. Ancak bir meydan muharebesi değildir. Çanakkale'de olduğu gibi bir cephe savaşı, mevzi savaşıdır. Sakarya Savaşı'nda düşman kâmilen imha edilememiş; Türk ordusu, Sakarya'nın doğusuna, Yunan ordusu da batısına çekilmiştir. Düşmanın çekildiği anlaşılmışsa da takip etmenin sakıncalı olabileceği düşünülmüştür. Millî Mücadele'yi sonlandıracak bir savaş değilse de önemli bir başarı elde edilmiştir. Sakarya Meydan muharebesi denilmemesi, verilen mücadeleyi hafifletmez, küçültmez bilakis akabinde gerçekleşecek Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ni hazırlaması itibarıyla değeri her tarihi tarafından teslim edilir.
- 3 Kaynaklarda Ammüriye, Amorion, Amorium olarak geçen yer, Emirdağ yakınlarında, eski bir kalenin bulunduğu yerdir.
- 4 Miryokefalon Savaşı'nın nerede yapıldığı hususunda farklı görüşler (Kundanlı, Karamık Bel, Çivril Kufe Çayı Vadisi, Celendost Fatılın Ovası) ileri sürülmekte ise de Batı Anadolu'da yapılmış olması ve zaferle sonuçlanması itibarıyla Anadolu'nun Türkleşmesi ve vatan hâline getirilmesinde son derece önemli bir savaş olduğu bilinmelidir.

Kaynaklar

- Atatürk, Kemal, *Nutuk*, (1919-1927), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 1989.
- Çay, M. Abdülhalük, *Anadolu'nun Türkleşmesinde Dönüm Noktası, Sultan II. Kılıç Arslan ve Karamıkbeli (Miryokefalon) Zaferi*, Orkun Yay., İstanbul, 1984.
- Kafalı, Mustafa, *Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi*, Berikan Yay., Ankara, 2013.
- Köymen, M. Altay, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi (Alp Arslan ve Zamanı)*, TTK Yay., Ankara, 2011.
- Meray, Seha L.-Osman Olcay, *Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri*, AÜ Siyasal Bilgiler Fak. Yay., Ankara, 1977.
- Sevim, Ali, *Malazgirt Meydan Savaşı*, TTK Yay., Ankara, 1971.
- Topraklı, Ramazan, "Yenice Köyü Köprüsü ve Miryokefalon Savaşı", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C: 18, S: 3, Eylül 2010.
- Topraklı, Ramazan, *Değişen Coğrafya Miryakefalon*, Ankara, 2010.
- Turan, Mustafa, "Kuvâ-yı Milliye'nin Anlamı, Tarihi ve Fikrî Temelleri", *Türk Yurdu*, S: 366, Şubat 2018.
- Turan, Mustafa, "Misak-ı Milli'nin Anlamı ve Tarihi Değeri", *Yeni Türkiye, Misak-ı Milli Özel Sayısı*, S: 93, Ocak-Şubat 2017.
- Turan, Mustafa, *Millî Mücadele Tarihi*, Berikan Yay., Ankara, 2019.
- Turan, Osman, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, Ötügen Yay., İstanbul, 2019.